

vanskeligt at forestille sig. Der har ofte nok været set lidt skævt til stater som spekulationsarbejder, og der har vel også af og til været grund dertil, hvor oplysningernes omfang, ja endogså optagelse, har været betinget af køb; men nyttige er de alligevel, og helt sobre, som det foreliggende, er de af uvurderlig gavn for benytteren.

Finn H. Lauridsen.

J. Aarestrup-Frederiksen: En historisk-økonomisk undersøgelse af bevægelsen i udbyttet af et dansk skovdistrikt gennem 150 år, 1786—1936. (Dansk skovforening, 1953). 321 s.

Trods den megen landbrugshistoriske forskning i Danmark har bidragene til skovenes historie kun været få og ikke synderlig indgående. En del skovhistorie er dog optaget i godshistorierne, særlig kan nævnes Axel Linvalds bog om Bistrup fra 1932, men også i disse arbejder har landbrugets udvikling stået i forgrunden. Den foreliggende undersøgelse er således et pionerarbejde, også fordi dens indhold gennem en række detailundersøgelser går langt videre, end netop tillen lader formode. Om bogen som helhed må straks siges, at den måske har for meget af »det lærde apparat« i selve teksten, til gengæld burde der have været ofret meget mere på et tabelmateriale, evt. i et bilag, så senere forskere ikke i mange tilfælde skal være henvist til at benytte de grafiske fremstillinger, som næppe kan aflæses med nøjagtighed.

Det undersøgte skovdistrikt er Brahetrolleborg på Fyn, ejet af familien Reventlow. Arkivalierne er bevaret i meget stor udstrækning og dette sammenholdt med, at forstpionerer som C. V. Oppermann og Elers Koch i lange perioder var skovridere (1806—57 og 1883—1913) giver Brahetrolleborg skovdistrikt en særlig interesse. Særlig betydningsfuld blev Oppermanns påvisning af den stærke udhugnings betydning; den systematiske udhugning (meget stærk i de første 20 år, dernæst tilbageholdenhed i andre 25 år) blev i særlig grad udformet af Elers Koch. Oppermann og Kochs principper var revolutionerende for en tid, hvor hugningen ellers var svag og ofte tilfældig. Det lykkes for forfatteren at påvise de nye hugstprincippers gunstige indflydelse i henseende til både kvalitet og kvantitet. Denne del af undersøgelsen har utvivlsomt sin selvstændige værdi, og af samme almene interesse er også klarlægningen dels af svingningerne i træpriserne, såvel de absolutte som de relative, dels af arbejdslønnens bevægelser. Som hovedresultat står, at nettoudbyttet i forhold til prisindeks for landbrugsprodukter har været ret konstant siden 1813—43, medens en opretholdelse af det procentvise nåletræsareal, som Oppermann havde valgt, ville have bevirket et stigende relativt udbytte. Et andet resultat, man kunne ønske af bogen, er, at flere ville tage studiet af skovbrugets historie op.

Vagn Dybdahl.

E. C. Werlauff: Af min ungdoms tid. Udg. af Hans Degen. (Hagerup, 1954). 199 s.

Historikeren Werlauffs erindringer fra København omkring 1800 blev først udgivet af hans kollega Schiern i »Historisk tidsskrift« i 1874. De foreligger nu i en ny udgave forsynet med fyldige noter og et godt navneregister. Erindringerne er fængslende og dækker næsten alle sider af livet i datidens hovedstad,

til gengæld går de kun i ringe grad i dybden. For den historisk interesserede giver bogen lejlighed til nogle timers behagelig underholdning. Selv om man måske ikke ofte vil benytte bogen som opslagsværk, havde det ikke været uden betydning, om den havde været forsynet med en saglig indholdsfortegnelse; det kunne have været gjort forholdsvis let, da den trods den fortløbende tekst er klart disponeret i 29 småafsnit.

Vagn Dybdahl.

Rasmus Berg: Minder fra Haandværk og Industri. (Universitetsforlaget i Aarhus, 1954). 115 s.

Erhvervsarkivet i Århus har som et særligt skrift udsendt håndværks- og industrihistorikeren Rasmus Bergs erindringer, tilrettelagt af arkivar Vagn Dybdahl. Rasmus Berg havde gennem sit lange liv oplevet meget og kom ved sin flid og arbejdskraft frem inden for håndværkets organisationer uden dog at nå toppen, og hans skildring giver ikke noget nyt til forståelsen af de problemer, der mødte håndværket i sidste fjerdedel af forrige århundrede, da det skulle bygge en organisation op til erstatning for lavene. Mere værdi har de til belysning af hans egen personlighed, der synes så lidet sammensat, at den ikke kan rumme større gåder, og de giver adskilligt til forståelse af stemninger og tilstande i Århus i 1870'erne og begyndelsen af 1880'erne. Disse afsnit har med nogle ændringer været offentliggjort i Aarbøger for Aarhus Stift 1935, s. 106—122, og 1936, s. 1—29, og for den, der dyrker kildesammenligningskunst, kan en kritisk undersøgelse af de indbyrdes afvigelser være underholdende. Mere værdi har det vel at rejse det spørgsmål, om Rasmus Bergs opfattelse af tiden kan tillægges almindelig gyldighed. Der foreligger nu så mange skildringer af livet i Århus for 75—100 år siden fra vidt forskellige kredse, at der skulle være mulighed for at nå frem til et helhedsbillede. Rasmus Berg skildrer garnisonslivet i provinsbyen, som det blev set med underofficerens øjne, men hans vurdering bliver derved lige så ensidig som den, der kendes fra officerskredse, og hans skildring af håndværket i Århus er for snæver og giver f. eks. intet, som kan belyse den store vækst, det har haft. Alt dette er forklarligt under den forudsætning, at Rasmus Berg aldrig gjorde sig fri af sin barndoms milieu, og disse afsnit af hans erindringer må sammenstilles med de efterhånden talrige beretninger, der foreligger om arbejdernes og håndværkernes rejsning for et par generationer siden, men da de rækker længere tilbage end de fleste andre skildringer, får de derved en særlig værdi. Den ville have været større, hvis han også havde givet nogle bidrag til forståelsen af socialismens opståen og første udvikling i Århus, men på dette punkt må man søge andre kilder. Dagliglivet, dets omgivelser og stemning har Rasmus Berg derimod haft et skarpt blik for, man mærker, at her har hans hjerte ligget lige til den høje alderdom, og her er hans skildring af umiddelbar værdi.

Helge Søgaard.

C. F. Ricard: Rejsebreve. Udg. af Jean Ricard. (Berlingske, 1954). 174 s.

Slægten Ricard kom til Danmark i slutningen af 1820'erne, da Aure Ricard sammen med sin danskfødte hustru på Kongens Nytorv i København åbnede en modehandel. Med deres ældste søn Christian Frederik Ricard (1830—1908)